

REZUMATUL TEZEI DE ABILITARE

Domeniul tezei de abilitare
DREPT

Candidat:
Conf. univ. dr. Bogdan Vîrjan

BUCUREȘTI
2026

UNIVERSITATEA TITU MAIORESCU DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT

TEZĂ DE ABILITARE

**ORDINEA FISCALĂ, ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ ÎNTRE
PROTECȚIE PENALĂ ȘI PREVENȚIE CRIMINOLOGICĂ**

Contribuții la dezvoltarea dreptului penal, partea specială și a criminologiei

Candidat:
Conf. univ. dr. Bogdan Vîrjan

BUCUREȘTI
2026

I. REALIZĂRI ACADEMICE, ȘTIINȚIFICE ȘI PROFESIONALE

1. Activitatea de cercetare

Teza de abilitare, intitulată *„Ordinea fiscală, economică și socială între protecție penală și prevenție criminologică. Contribuții la dezvoltarea dreptului penal partea specială și a criminologiei”*, sintetizează rezultatele activității mele de cercetare, didactice și profesionale ulterioare obținerii, în anul 2011, a titlului de doctor în drept. Teza de doctorat, cu titlul *„Infrațiunile de evaziune fiscală”*, a fost elaborată la Facultatea de Drept a Universității din București, sub coordonarea prof. univ. dr. Valerian Cioclei. În prezenta evaluare, cercetarea doctorală constituie numai reperul de plecare; demonstrarea capacității de dezvoltare independentă se întemeiază pe lucrările publicate, proiectele realizate și experiența academică și profesională dobândite după conferirea titlului de doctor.

Titlul tezei exprimă ideea care conferă unitate preocupărilor mele: intervenția penală este legitimă și eficientă numai atunci când valorile sociale ocrotite, conduita interzisă și limitele răspunderii sunt determinate cu claritate iar reacția represivă este integrată într-o politică de prevenire fundamentată pe cunoașterea mecanismelor criminalității. Ordinea fiscală, economică și socială nu poate fi protejată prin multiplicarea nediferențiată a incriminărilor sau prin severitatea abstractă a sancțiunilor. Ea presupune norme previzibile, aplicate proporțional, capabile să distingă fraudă de simplă neconformare la norma juridică, conduita penală de riscul economic și răspunderea individuală de disfuncțiile organizaționale. Perspectiva criminologică întregeste analiza dogmatică prin cercetarea factorilor care favorizează încălcarea legii, a modului în care faptele sunt descoperite și înregistrate și a eficienței reale a măsurilor de prevenire a criminalității economico-financiare.

Activitatea mea de cercetare s-a dezvoltat pe patru direcții convergente: dreptul penal fiscal și, în special, infrațiunile de evaziune fiscală; dreptul penal, partea specială; dreptul penal al afacerilor și criminologie. Aceste direcții nu reprezintă domenii alăturate artificial. Ele sunt unite printr-o metodă de analiză care pornește de la identificarea valorii sociale protejate, continuă cu determinarea exactă a elementelor constitutive ale infrațiunii, verifică raporturile cu normele extrapenale și cu celelalte forme de răspundere și se încheie cu evaluarea necesității, proporționalității și eficienței intervenției penale. În unele cazuri, cercetarea se încheie cu propunerea de măsuri de prevenire sau cel puțin de menținere la un anumit nivel suportabil din punct de vedere social a anumitor tipuri de criminalitate care se manifestă în societatea românească. În acest cadru, cercetarea juridică, predarea și experiența profesională se susțin reciproc, fără ca soluțiile desprinse din practică să substituie verificarea doctrinară și jurisprudențială.

Prima și cea mai constantă direcție este consacrată protecției penale a relațiilor fiscale. După susținerea tezei de doctorat în anul 2011, am continuat cercetarea în domeniul prevenirii și combaterii evaziunii fiscale în baza unui contract de cercetare postdoctorală în cadrul Contractului POSDRU/159/1.5/S/141699 *Modernizarea legislației naționale în contextul uniformizării dreptului la nivel european și implicațiile socio-politice asupra sistemului administrativ*, proiect în cadrul căruia am efectuat cercetarea cu titlul *Perfecționarea legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii evaziunii fiscale în procesul de uniformizare a dreptului la nivel european*. Rezultatele acestei cercetări efectuate pe o perioadă de un an și jumătate, care au presupus ca direcții principale dreptul penal, dreptul fiscal și legislația europeană/drept comparat, s-au concretizat în revizuirea substanțială a lucrării *„Infrațiunile de evaziune fiscală”* (339 pag.), publicată în anul 2011 la Editura C.H. Beck. Astfel, în anul 2016 a fost publicată la Editura C.H. Beck monografia *„Infrațiunile de evaziune fiscală, ediția 2 revizuită și adăugită”* (402 pag.) iar în anul 2020 a fost publicată la Editura C.H. Beck monografia *„Infrațiunile de evaziune fiscală, ediția 3 revizuită și adăugită”* (423 pag.). Succesiunea edițiilor nu a reprezentat o simplă actualizare a textelor legale. Modificările Legii nr. 241/2005, intervențiile Curții Constituționale, mecanismele de unificare a practicii judiciare, jurisprudența în domeniu, evoluția normelor fiscale și influența dreptului Uniunii Europene au impus reevaluarea

conceptelor, a structurii infracțiunilor și a raporturilor dintre acestea. Ediția din 2020 a monografiei *Infracțiunile de evaziune fiscală* constituie lucrarea de sinteză a acestei direcții și una dintre cele zece lucrări reprezentative propuse pentru dosarul de abilitare. Totodată, în cadrul ultimelor două ediții ale acestei lucrări am inclus mai multe propuneri de eficientizare a luptei împotriva fenomenului evaziunii fiscale și am identificat principii importante pe care legiuitorul nostru ar trebui să le aibă în vedere și de la care să nu se abată indiferent de modificările legislative care intervin.

În cercetarea fenomenului evaziunii fiscale am urmărit, mai întâi, clarificarea terminologiei. Expresia „evaziune fiscală” este folosită în limbajul curent pentru fenomene juridice diferite: optimizarea fiscală licită, evitarea impozitului prin valorificarea unei opțiuni legale, neexecutarea unei obligații fiscale, încălcarea administrativă și fraudă penală. În studiul *„Există o diferență între evaziunea fiscală licită și evaziunea fiscală ilicită?”*, publicat în Revista de drept penal nr. 1/2014, am susținut necesitatea separării conduitei licite de fraudă și am arătat că utilizarea aceleiași etichete pentru ambele realități diminuează precizia analizei și poate legitima extinderea nejustificată a normei penale. Această delimitare a devenit un criteriu constant al cercetărilor ulterioare.

O a doua contribuție privește metoda de interpretare a normei penale dependente de dreptul fiscal. În materia evaziunii fiscale, norma de incriminare utilizează noțiuni, obligații și evenimente definite de legislația fiscală și contabilă. Această dependență de domeniul fiscal nu înlătură însă autonomia dreptului penal și nici exigențele principiului legalității. Am propus o analiză în patru trepte: identificarea exactă a obligației extrapenale, determinarea conduitei descrise de norma penală, stabilirea scopului și a formei de vinovăție și calcularea consecinței patrimoniale pe o bază tehnică supusă contradictorialității. Metoda a fost aplicată în studiile referitoare la ascunderea sursei impozabile, ascunderea documentelor contabile și neplata obligațiilor fiscale cu reținere la sursă. Ea permite evitarea a două erori opuse: ignorarea regimului fiscal relevant și transformarea oricărei încălcări fiscale într-o faptă penală.

Am analizat în mod critic instabilitatea legislativă care a caracterizat Legea nr. 241/2005. Studiile privind principiul legalității incriminării și principiul neretroactivității legii penale, precum și cercetarea referitoare la evoluția legislației române în domeniul prevenirii și combaterii evaziunii fiscale au evidențiat că eficiența politicii penale nu este compatibilă cu texte succesive necorelate, cu termeni insuficient determinați și cu schimbări frecvente ale mecanismelor de răspundere. Previzibilitatea nu reprezintă numai o garanție individuală; ea este și o condiție a prevenirii, deoarece destinatarul legii trebuie să poată cunoaște conduita interzisă și consecințele acesteia.

O temă distinctă a preocupărilor a fost relația dintre recuperarea prejudiciului și răspunderea penală. Regimul prevăzut de art. 10 din Legea nr. 241/2005 a cunoscut modificări succesive, prin care plata prejudiciului a fost asociată cu reducerea limitelor de pedeapsă, aplicarea unei sancțiuni neprivative de libertate sau nepedepsirea. În articolul *„Exploring the Application of Article 10 (1) in Law no. 241/2005: Tax Evasion and Non-Punishment Clauses”*, publicat în anul 2023 în volumul Conferinței internaționale RAIS și identificabil prin DOI, am examinat natura juridică și efectele cauzei de nepedepsire prevăzute de Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, momentul până la care plata poate produce efecte și raportul dintre participanții la infracțiune. Contribuția proprie constă, între altele, în argumentarea caracterului real al cauzei de nepedepsire atunci când finalitatea legislativă este recuperarea prejudiciului și în separarea plății prejudiciului de recunoașterea vinovăției. Recuperarea prejudiciului este importantă, dar nu trebuie să transforme procesul penal într-un mecanism de executare fiscală a prejudiciului invocat de organul fiscal susținut prin amenințarea pedepsei.

Aceeași preocupare pentru limitele incriminării se regăsește în studiul *„Reincriminarea faptei constând în reținerea sau încasarea și neplata impozitelor și contribuțiilor cu reținere la sursă”*, publicat în Pandectele Române nr. 5/2023. În cadrul acestui studiu am analizat reintroducerea acestei incriminări prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2021, după declararea neconstituționalității reglementării anterioare, și am urmărit cerințele continuității legislative,

determinarea obligațiilor vizate și raportul dintre neplata culpabilă, dificultatea financiară și conduita frauduloasă. Studiul arată că simpla existență a unei datorii fiscale nu este suficientă pentru răspunderea penală. Norma trebuie aplicată prin verificarea conduitei efective, a momentului scadenței, a resurselor disponibile și a vinovăției.

Dimensiunea comparată și europeană a cercetării fiscale a fost consolidată prin proiectul postdoctoral desfășurat în perioada iulie 2014-noiembrie 2015, având ca temă perfecționarea legislației privind prevenirea și combaterea evaziunii fiscale în procesul de uniformizare a dreptului la nivel european. Cercetarea legislației italiene, a instrumentelor europene de protecție a intereselor financiare și a mecanismelor de cooperare a arătat că armonizarea nu trebuie înțeleasă ca preluare mecanică a unor texte. Comparația este utilă atunci când face vizibile opțiunile de politică penală, diferențele dintre sistemele fiscale și limitele preluării unor norme. Ulterior, Directiva (UE) 2017/1371 privind protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene, instituirea Parchetului European și dezvoltarea măsurilor europene privind fraudă în materie de TVA au confirmat actualitatea acestei perspective.

În plan criminologic, am analizat cauzele evaziunii fiscale și urmările sale asupra societății. Studiul „*Factorii care generează evaziunea fiscală și urmările acestui fenomen asupra societății*”, publicat în Curierul Judiciar nr. 6/2022, leagă explicația fenomenului de arhitectura prevenirii. Complexitatea normelor, instabilitatea legislativă, probabilitatea percepută a controlului, cultura de conformare, oportunitățile organizaționale și tehnicile de neutralizare a unor comportamente inadecvate influențează conduita contribuabililor în moduri diferite. De aceea, politica penală trebuie corelată cu simplificarea obligațiilor, transparența administrației publice, controlul fiscal bazat pe analiză de risc, educația fiscală și recuperarea efectivă a produsului infracțiunii. Severitatea sancțiunii nu poate compensa o probabilitate redusă a descoperirii a faptei penale sau o normă dificil de înțeles.

A doua direcție de cercetare privește Dreptul penal al afacerilor, înțeles ca domeniu de interferență între normele penale și reglementările societare, fiscale, contabile, financiare, privind piața de capital și de insolvență. Am contribuit la edițiile a șasea, a șaptea și a opta ale tratatului colectiv „*Dreptul penal al afacerilor*”, ultima ediție fiind publicată la Editura C.H. Beck în anul 2023. Continuitatea contribuției la ediții succesive demonstrează capacitatea de actualizare a materiei în raport cu modificările legislative și evoluția jurisprudenței, precum și capacitatea de integrare a contribuției personale într-o arhitectură comună.

În această direcție, am urmărit delimitarea riscului economic legitim de ilicitul penal. Activitatea unei societăți presupune investiții, credit, decizii manageriale și posibilitatea eșecului. Rezultatul negativ, neexecutarea unui contract sau intrarea în insolvență nu dovedesc, prin ele însele, existența fraudei. Răspunderea penală trebuie construită pe acte concrete de inducere în eroare, însușire, ascundere, simulare sau încălcare intenționată a unei obligații determinate. Această premisă a orientat studiile privind folosirea cu rea-credință a bunurilor sau creditului societății, distribuirea nelegală a dividendelor, împrumutul cu dobândă, delapidarea, camăta și infracțiunile legate de insolvență.

Ca o recunoaștere a importanței lucrării *Dreptul penal al afacerilor* în peisajul lucrărilor de specialitate din domeniul dreptului penal, la sfârșitul anului 2025 am primit din partea Revistei Române de Dreptul Penal al Afacerilor, în colaborare cu Asociația Română de Dreptul Penal al Afacerilor și Editura Universul Juridic, *premiul Cea mai bună carte din domeniul dreptului penal al afacerilor 2025* pentru lucrarea Dreptul penal al afacerilor, Editura C.H. Beck.

Studiul „*The offense of violating the legal provisions regarding the conflict of interests in the case of companies with legal personality*”, publicat în anul 2023 în International Journal of Legal and Social Order, delimitează conflictul de interese din sectorul privat de incompatibilitate, administrare neperformantă și gestiune riscantă. Am argumentat că analiza trebuie să pornească de la interesul social protejat și de la obligația concretă a administratorului, nu de la simpla aparență a unui interes personal. Contribuția este relevantă într-un domeniu în care termenii dreptului societar sunt preluați de norma penală și trebuie interpretați fără analogie și fără pierderea autonomiei tipicității.

O altă componentă a dreptului penal al afacerilor este raportul dintre infracțiunea predicat, spălarea banilor, confiscare și recuperarea prejudiciului. În studiile privind modalitățile de dobândire, deținere sau folosire a bunurilor provenite din infracțiuni și obligațiile profesioniștilor în prevenirea spălării banilor am urmărit autonomia faptelor, cunoașterea provenienței, individualizarea produsului infracțiunii predicat și evitarea dublei valorificări a aceleiași consecințe patrimoniale. În acest sens, arăt că în cadrul Conferinței Naționale de Drept Fiscal, care a avut loc în data de 19 martie 2026 și a avut ca organizatori instituționali Editura Wolters Kluwer și Facultatea de Drept a Universității Titu Maiorescu, subsemnatul fiind organizator științific alături de doamna Decan prof. univ. dr. Manuela Tăbăraș și Director de Departament de Drept Privat conf. univ. dr. Mădălina Dinu, am susținut în calitate de speaker prelegerea cu tema „*De la evaziunea fiscală la spălarea banilor – dileme și provocări privind raportul dintre cele două infracțiuni*”. Totodată, preocupările privind relația dintre evaziune fiscală și spălarea banilor au fost analizate din perspectiva respectării principiului legalității și al drepturilor fundamentale ale omului în studiul “*Raportul dintre evaziunea fiscală și spălarea banilor din perspectiva necesității respectării principiului legalității incriminării și asigurării unui echilibru între libertatea și răspunderea persoanei*”, publicat în volumul omagial *Persoana în centrul dreptului penal: între libertate și răspundere. Studii dedicate Profesorului Valerian Cioclei*, coordonat de prof. univ. dr. Cristina Rotaru și conf. univ. dr. Andra-Roxana Trandafir. Intervențiile europene recente în materia prevenirii spălării banilor și urmărirea fluxurilor financiare confirmă necesitatea unei cercetări care să combine analiza normei cu realitatea operațiunilor economice.

Experiența mea de avocat în domeniul dreptului comercial și al dreptului penal al afacerilor, începută încă din anul 1998, precum și activitatea de practician în insolvență, începută în anul 2008, m-au ajutat foarte mult în activitatea de cercetare științifică și mi-au furnizat întrebări relevante pentru această direcție. Toată această experiență profesională acumulată în timp a permis înțelegerea modului în care normele societare, fiscale și de insolvență funcționează în situații concrete, fiindu-mi de un real folos atât în activitatea de cercetare, cât și în activitatea didactică, însă cazurile profesionale nu au fost transformate în demonstrații academice și nu au fost folosite cu încălcarea confidențialității. Problemele observate în practică au fost abstractizate și verificate prin lege, jurisprudență publică și doctrină. Separarea celor două domenii ale activității (activitatea profesională, pe de o parte, și activitatea de cercetare și didactică, de pe altă parte) reprezintă o condiție a independenței cercetării și, simultan, o sursă a relevanței sale.

A treia direcție este Dreptul penal, partea specială. Publicarea, în anul 2025, la Editura Universul Juridic, a cursului „*Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului*” marchează maturizarea unui parcurs didactic și științific dezvoltat prin predarea constantă a acestei discipline în anul III semestrul I și prin studii dedicate unor probleme particulare. Totodată, în anul 2026 am publicat, tot la Editura Universul Juridic, cursul *Drept penal. Partea specială II. Curs universitar*, care conține materia predată la această disciplină în anul III semestrul II, și anume *Infracțiuni contra autorității, Infracțiuni contra înfăptuirii justiției, Infracțiuni de corupție și de serviciu, Infracțiuni de fals, Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice, Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege, Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice, Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice și Infracțiuni contra familiei*. Tot anul acesta este în curs de publicare, în luna septembrie 2026, lucrarea *Codul penal. Comentariu pe articole*, Editura Wolters Kluwer, lucrare la care am contribuit în calitate de coautor, fiind autorul capitolului destinat analizei infracțiunilor prevăzute de art. 342-351 din Codul penal. Toate aceste lucrări nu se limitează la prezentarea succesivă a incriminărilor, ci propun o metodă de încadrare juridică și de analiză a conținutului infracțiunii: reconstituirea faptelor fără etichetare prematură; identificarea valorii sociale și a normelor candidate; compararea elementelor diferențiale; verificarea formelor, participației, unității sau pluralității și a cauzelor care înlătură caracterul penal ori răspunderea.

Această metodă a fost aplicată în cercetările consacrate mărturiei mincinoase, noțiunii de polițist și limitelor legalității incriminării, incestului, incitării la violență, ură sau discriminare,

legitimei apărări, uzurpării de calități oficiale, stării de necesitate și excesului neimputabil etc. Elementul comun îl reprezintă cercetarea zonelor de frontieră: adevărul procesual și posibilitatea revenirii martorului asupra declarației; exercitarea unei funcții publice și noțiunea penală de polițist; libertatea de exprimare și protecția persoanelor împotriva incitării; raporturile de familie și justificarea intervenției penale; condițiile în care legitima apărare sau starea de necesitate înlătură caracterul penal al conduitei. Originalitatea nu este revendicată prin soluții izolate, ci prin alegerea unor criterii de delimitare controlabile și prin integrarea lor într-o metodă care poate fi folosită și în alte cazuri.

Activitatea desfășurată pentru disciplina Drept penal, partea specială include și contribuțiile succesive la volumele „*Teste grilă pentru examene de an, licență și admitere în profesiile juridice*”, publicate între anii 2014 și 2025. Elaborarea unei întrebări riguroase presupune identificarea unei probleme reale, formularea unei premise neechivoce și construirea unor variante plauzibile de răspuns care să nu transforme ambiguitatea lingvistică într-un criteriu de evaluare. Revizuirea edițiilor în funcție de modificările legislative și jurisprudențiale intervenite în timp și continua îmbunătățire a acestora reprezintă un exercițiu de precizie și o formă de transfer al cercetării în activitatea didactică.

A patra direcție este Criminologia. Publicarea cursului universitar „*Criminologie. Curs universitar*”, la Editura Universul Juridic în anul 2024, a sistematizat experiența de predare și cercetările privind caracterul interdisciplinar al criminologiei, obiectul de cercetare al acestei discipline, dubla finalitate a cercetării criminologice, modalitățile de cunoaștere și procedeele utilizate în cercetarea criminologică, reacția socială, principalele idei exprimate de Cesare Beccaria în lucrarea sa *Despre delict și pedeapsă*, principalele școli criminologice, Școala pozitivistă italiană și nu în ultimul rând principalele teorii etiologice și noncauzale privind fenomenul criminal. În viziunea pe care am dezvoltat-o, am arătat de ce criminologia nu trebuie văzută ca o știință subordonată dreptului penal. Criminologia reprezintă o știință socială, interdisciplinară, care studiază fenomenul criminal, cauzele care îl generează și personalitatea criminalului pentru a identifica cele mai bune măsuri de prevenire a criminalității sau cel puțin de menținere a acesteia în niște limite suportabile din punct de vedere social. Dacă dreptul penal este o știință normativă care are o perspectivă prescriptivă, arătând cum trebuie să fie conduita unei persoane pentru a nu fi sancționată penal, criminologia este o știință socială autonomă cu o perspectivă descriptivă, explicativă, predictivă și profilactică asupra fenomenului criminal, fiind preocupată să înțeleagă ce sunt săvârșite anumite fapte penale sau cu aparență penală și care sunt cele mai bune măsuri de prevenire a unor astfel de fapte. Dreptul penal oferă criminologiei conceptele de bază (infracțiunea, infractorul, pedeapsa) pe care criminologia le folosește și le analizează din punct de vedere social și uman, în timp ce criminologia oferă dreptului penal date empirice și propuneri de măsuri concrete de prevenire a criminalității pentru ca legiuitorul, în cadrul politicii penale a statului, să le pună în aplicare prin intermediul activității de legiferare.

Articolul „*The Importance of Reported Crimes in Criminological Research*”, publicat în anul 2023 în *Analele Universității Titu Maiorescu* propune tratarea criminalității aparente ca o categorie distinctă de măsurare a criminalității. Sesizarea este un eveniment social și instituțional relevant, dar nu dovedește existența definitivă a infracțiunii și vinovăția persoanei indicate. Confundarea numărului de sesizări cu numărul infracțiunilor confirmate poate conduce la concluzii eronate, la stigmatizarea unor grupuri și la politici publice disproportionale. Totodată, eliminarea sesizărilor clasate din analiză ar avea ca rezultat pierderea unor informații despre accesul la instituții, încredere și motivele pentru care o faptă nu poate fi probată. Contribuția proprie constă în delimitarea unităților de măsură și în propunerea unor reguli de raportare care păstrează semnificația fiecărui nivel de analiză.

Studiile privind principalele metode de cercetare criminologică și contribuția lui Cesare Beccaria la dezvoltarea gândirii criminologice completează această direcție. Am urmărit să disting între cunoașterea descriptivă, cauzală, dinamică și axiologică și să evidențiez limitele observației, anchetei, interviului, studiului de caz, analizei documentare și experimentului în cercetările criminologice.

Perspectiva lui Cesare Beccaria din lucrarea sa *Despre delikte și pedepse* confirmă legătura dintre legalitate, proporționalitate, promptitudinea reacției și prevenire. În domeniul infracțiunilor economice, această legătură arată limitele majorării pedepselor din punct de vedere al prevenției atunci când probabilitatea descoperirii unor fapte este redusă, legea penală se aplică prea târziu față de momentul săvârșirii infracțiunii iar normele juridice sunt schimbătoare. Certitudinea rezonabilă și promptitudinea aplicării legii pot influența conformarea mai mult decât severitatea abstractă a pedepsei. În același timp, explicațiile criminologice bazate pe oportunitate, neutralizare, învățare socială și tensiune nu înlocuiesc analiza a clasică a tipicității și a vinovăției, ci orientează proiectarea măsurilor preventive spre anumite direcții mai eficiente, care de multe ori nu trebuie să fie de ordin penal, ci extrapenal.

Privite în ansamblu, lucrările ulterioare doctoratului susțin cinci categorii de contribuții personale. Contribuțiile conceptuale privesc delimitarea evaziunii fiscale de conduita fiscală licită și diferențierea criminalității relevate de infracționalitatea confirmată prin hotărâri judecătorești. Contribuțiile dogmatice privesc interpretarea normelor penale dependente de dreptul extrapenal și analiza unor incriminări fiscale, societare și din partea specială a Codului penal. Contribuțiile metodologice constau în matricea de încadrare juridică și de analiză a conținutului infracțiunii, controlul legalității și regulile de interpretare a datelor criminologice. Contribuțiile de politică penală privesc evaluarea instabilității legislative, recuperarea prejudiciului și prevenirea stratificată. Contribuțiile didactice și instituționale constau în cursuri autonome, instrumente de evaluare, elaborarea terminologiei juridice și coordonarea unor activități academice.

Cele zece lucrări pe care le consider reprezentative pentru dosar sunt: studiul privind aplicarea art. 10 alin. (1¹) din Legea nr. 241/2005, publicat în 2023; studiul privind factorii care generează evaziunea fiscală și urmările acestui fenomen asupra societății, publicat în 2022; studiul care analizează cauza de nepedepsire constând în retragerea mărturiei mincinoase, publicat în 2022, studiul care analizează incest din punct de vedere penal și criminologic, publicat în 2021, studiul care analizează probleme ridicate de infracțiunea de spălare a banilor săvârșită în modalitățile dobândirii, deținerii sau folosirii bunurilor, cunoscând că acestea provin din săvârșirea unei infracțiuni, publicat în anul 2019, studiul care analizează împrumutul cu dobândă, aflat la granița între faptă permisă de legea civilă și faptă incriminată de legea penală, publicat în 2016, analiza Deciziei Curții Constituționale nr. 662/2014 și a implicațiilor acesteia asupra cadrului general de prevenire și combatere a evaziunii fiscale, din anul 2015, articolul care analizează noțiunile de evaziune fiscală licită și evaziune fiscală ilicită, întâlnite în doctrină, realizat în anul 2014, articolul din anul 2013 care analizează principiul legalității incriminării și ediția din 2020 a monografiei *Infracțiunile de evaziune fiscală*.

2. Activitatea didactică, de cercetare științifică și profesională

Parcursul meu universitar la Facultatea de Drept a Universității Titu Maiorescu a început în anul 1998 și s-a desfășurat fără întrerupere. Am ocupat succesiv funcțiile didactice de preparator universitar în perioada 1998-2007, asistent universitar între 2007 și 2014, lector universitar între 2014 și 2024 și conferențiar universitar începând cu anul 2024. Această evoluție reflectă acumularea graduală a experienței didactice, publicarea unor lucrări proprii și asumarea unor responsabilități academice și instituționale tot mai complexe.

Activitatea didactică actuală cuprinde disciplinele Criminologie, Drept penal. Partea specială I și II și Dreptul penal al afacerilor. Am urmărit ca fiecare disciplină să dezvolte o competență distinctă.

Cursurile și seminarele sunt concepute ca spații de formare a raționamentului, nu numai de transmitere a informației. Analiza unei spețe începe prin stabilirea faptelor certe și a celor care trebuie probate, continuă prin identificarea normelor penale care pot fi incidente cazului analizat și se finalizează prin motivarea soluției și examinarea alternativelor. Hotărârile obligatorii ale Curții Constituționale și ale Înaltei Curți de Casație și Justiție în complet pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală și în complet pentru soluționarea unor recursuri în interesul legii sunt integrate

în fișe de jurisprudență care separă situația de fapt, problema de drept, soluția, raționamentul și limitele deciziei. Studentul este astfel format să folosească precedentul judiciar fără a-l desprinde de întrebarea juridică soluționată.

Publicarea cursurilor de *Criminologie* și de *Drept penal, partea specială I și II*, precum și contribuția la edițiile succesive ale tratatului de *Dreptul penal al afacerilor* și la lucrarea colectivă *Codul penal. Comentariu pe articole* exprimă legătura directă dintre cercetare și predare. Un curs universitar trebuie să fie accesibil, dar fără a transmite informația telegrafic; actual, dar nu dependent de modificări legislative efemere; sistematic și sintetic, dar capabil să prezinte controversile exprimate în doctrină și cele care rezultă din jurisprudență. Actualizarea materialelor este o responsabilitate permanentă, mai ales într-un domeniu în care o hotărâre obligatorie sau o modificare legislativă poate schimba soluția unei probleme.

Contribuția la seria *Testelor-grilă pentru examenele de an, licență și admitere în profesiile juridice* a dezvoltat o competență complementară de proiectare a evaluării. Testul este utilizat pentru verificarea cunoașterii și a capacității de analiză juridică, nu pentru substituirea argumentării logico-juridice. Grilele urmăresc trei niveluri: cunoașterea terminologiei și a structurii infracțiunii; aplicarea normei penale prin operațiunea de încadrare juridică a faptelor; stimularea creației și a spiritului critic, prin formularea unei ipoteze, a unei posibile concluzii sau chiar a unei soluții de *lege ferenda*.

Participarea la proiectul „*Enciclopedia Juridică Română*”, desfășurată în perioada 2018-2026, a presupus elaborarea și uniformizarea unor termeni specifici dreptului penal. Scrierea enciclopedică solicită concizie, plasarea noțiunii în domeniul de drept corespunzător, diferențierea de conceptele apropiate și indicarea surselor. Activitatea a dezvoltat capacitatea de colaborare pe termen lung și de respectare a unui standard terminologic comun. Această experiență este relevantă pentru proiectarea unui dicționar juridic și pentru formarea viitorilor doctoranzi în utilizarea consecventă a conceptelor.

Diseminarea rezultatelor cercetării științifice s-a realizat prin monografii, cursuri, capitole de carte, articole în reviste juridice și studii în volume ale conferințelor naționale și internaționale, dar și culegeri de teste grilă. Publicarea unor contribuții în limba engleză a făcut rezultatele accesibile unui public mai larg și a creat premise pentru comparație și cooperare. Prezentarea la conferințe a avut și o funcție metodologică: întrebările și criticile primite au permis verificarea tezelor și identificarea unor probleme pentru cercetări ulterioare. În etapa următoare, această dimensiune trebuie consolidată prin colaborări instituționale și publicații în reviste cu circulație internațională.

Începând cu anul 2020 exercit funcția de director al Departamentului de Drept public și sunt membru al Consiliului Facultății de Drept. Responsabilitățile includ managementul activității didactice, participarea la elaborarea statelor de funcții și a planurilor de învățământ, planificarea și evaluarea activităților departamentului și contribuția la asigurarea calității. Funcția administrativă nu substituie evaluarea științifică, dar probează capacitatea de a coordona termene, discipline și contribuții diferite, de a facilita comunicarea și de a transforma observațiile rezultate din evaluare în măsuri instituționale.

Activitatea profesională s-a desfășurat în paralel cu cea universitară. Sunt avocat, membru al Baroului București, din anul 1998, în perioada 2001-2008 am fost partener în cadrul S.C.A. Ștefănică & Asociații iar din anul 2008 sunt partener și avocat coordonator în cadrul S.C.A. Virjan & Asan. Sunt practician în insolvență din anul 2008, iar din anul 2017 partener și coordonator în cadrul Virjan Asan Insolv S.P.R.L. Aria mea de experiență profesională în domeniul avocaturii este concentrată pe zona dreptului comercial și a dreptului penal al afacerilor iar domeniul insolvenței îmi este cunoscut atât ca practician în insolvență cât și ca avocat. Această experiență profesională bogată și complexă mi-a oferit șansa unui contact direct cu diverse probleme juridice, aflate de multe ori la interferența dintre dreptul comercial și dreptul penal, cum ar fi probleme privind calificarea juridică a anumitor fapte săvârșite în activitatea profesioniștilor, administrarea patrimoniului afacerii, circuite financiare complexe, restructurarea întreprinderilor și raportul dintre răspunderea penală, civilă, societară și fiscală.

Transferul experienței și a informațiilor dintre activitatea profesională și cea universitară este bidirecțională și controlată, ajutându-mă foarte mult la dezvoltarea ambelor domenii de activitate. Practica relevă numeroase probleme care pot să apară în activitatea profesioniștilor, precum și anumite efecte juridice ale normelor care în alte situații ar fi greu de anticipat; cercetarea științifică oferă concepte și criterii de evaluare care mă ajută foarte mult în activitatea profesională; activitatea didactică verifică claritatea explicației, corectitudinea informațiilor și temeinicia unor soluții din practică. Cazul individual nu devine argument general, dar mă ajută să înțeleg mai bine un fenomen determinat sau anumite mecanisme juridice iar secretul profesional exclude valorificarea informațiilor confidențiale. În lucrările științifice întrebările desprinse din practică sunt abstractizate și soluțiile sunt întemeiate pe surse publice. Această separare între activitatea profesională și activitatea didactică și de cercetare științifică permite utilizarea experienței fără compromiterea independenței academice și profesionale.

Coerența activității mele rezultă, așadar, din interacțiunea a trei roluri: cercetător, cadru didactic și profesionist al dreptului. Cercetarea formulează concepte și verifică soluții; predarea transformă rezultatele în competențe; profesia relevă dificultățile de aplicare și consecințele concrete ale opțiunilor normative. Abilitarea reprezintă trecerea de la un program individual consolidat la capacitatea de a forma cercetători, de a coordona proiecte și de a crea un cadru în care rezultatele să poată fi verificate, dezvoltate și contestate argumentat.

II. DIRECȚII DE EVOLUȚIE ȘI DEZVOLTARE A CARIEREI

Planul de evoluție și de dezvoltare a carierei profesionale, științifice și academice urmărește consolidarea unui program independent de cercetare și formare în drept penal, cu accent pe protecția ordinii fiscale și economice, al garanțiilor legalității și al prevenirii criminalității, dublat de continuarea cercetărilor în domeniul criminalității economico-financiare pentru identificarea celor mai bune măsuri de prevenire și combatere a criminalității. Obiectivul nu este multiplicarea formală a publicațiilor, ci producerea unor rezultate verificabile, actualizabile și utile cercetării, predării și profesiilor juridice.

Prima direcție a evoluției vizează actualizarea cercetării științifice privind evaziunea și fraudă fiscală. Modificările aduse Legii nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, practica judiciară bogată în acest domeniu, extinderea mecanismelor de nepedepsire și de recuperare a prejudiciului, jurisprudența obligatorie, aplicarea Directivei PIF, activitatea Parchetului European și digitalizarea TVA impun în mod cert publicarea și a unei ediții noi a lucrării *Infrațiunile de evaziune fiscală*. Voi construi o cronologie legislativă cu versiuni, un corpus anonimizat de soluții și o analiză comparată a unui număr limitat de sisteme europene. Rezultatul urmărit este o ediție substanțial revizuită a monografiei sau o lucrare distinctă, în funcție de amplitudinea transformărilor.

În cadrul acestei direcții, o temă autonomă va fi analiza problemelor care pot să apară în analiza intenției ca formă a vinovăției, din perspectiva digitalizării administrației fiscale. Facturarea electronică, declarațiile aproape în timp real și analiza automatizată a riscului facilitează detectarea neconformării, dar pot produce asocieri eronate între anomalie și fraudă. Cercetarea va separa selecția administrativă pentru control de aspecte privind probarea unei infracțiuni, va analiza accesul la date, trasabilitatea deciziei algoritmice și dreptul de contestare și va propune criterii pentru evaluarea probelor digitale fără automatizarea imputării anumitor fapte.

O componentă criminologică va examina conformarea fiscală prin combinarea datelor agregate, a analizei documentare și, în condiții etice, a chestionarelor ori interviurilor. Obiectivul nu va fi estimarea spectaculoasă a unui „număr real” de infracțiuni din indicatori indirecți, ci identificarea factorilor care influențează claritatea obligației, percepția echității, probabilitatea controlului și disponibilitatea conformării voluntare. Rezultatele vor fi evaluate prin transparența metodei, calitatea normei, răspunsul la problemele identificate și utilitatea pentru predare și politicile publice.

A doua direcție privește relația dintre evaziunea fiscală, spălarea banilor, confiscare și recuperarea prejudiciului. Cercetarea va dezvolta o grilă în patru trepte: identificarea și individualizarea produsului infracțiunii; autonomia conduitei ulterioare; cunoașterea provenienței produsului infracțiunii; consecințele patrimoniale, inclusiv evitarea dublei prelevări. Vor fi comparate soluțiile dreptului român cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și cu reglementările europene privind prevenirea spălării banilor. Rezultatul urmărit este o serie de articole și o lucrare de sinteză privind consecințele patrimoniale ale criminalității fiscale.

A treia direcție continuă cercetările privind limitele dreptului penal în mediul de afaceri, cu accent pe activitatea societăților și insolvență. Întrebarea comună este momentul de la care încălcarea unei conduite depășește sfera răspunderii civile ori administrative și devine faptă penală. Voi încerca să fac o grupare a normelor extrapenale și penale care incriminează fapte săvârșite în sfera patrimonială, a raporturilor dintre profesioniști, care trebuie să se bazeze pe încredere reciprocă, în domeniul administrării neloiale, raportării, protecției capitalului, insolvența, dar și în domeniul infracțiunilor de serviciu și de corupție. Fiecare categorie va fi analizată prin raportare la norma extrapenală sau penală relevantă, calitatea subiectului activ, acțiunea sau inacțiunea specifică, latura subiectivă și raporturile cu celelalte forme de răspundere.

O temă aplicată va privi restructurarea preventivă și întreprinderea în dificultate. Cercetarea va examina obligațiile conducerii societăților, plățile selective, constituirea garanțiilor și transferurile între afiliați, precum și alte operațiuni specifice, pentru a delimita măsurile legitime de salvare a întreprinderii de fapte care au ca scop golirea frauduloasă a patrimoniului și care intră sub incidența unor norme de incriminare.

A patra direcție privește continuarea și dezvoltarea cercetărilor în domeniul dreptului penal, partea specială, care va include și actualizarea sistematică a cursurilor de Drept penal, partea specială, inclusiv în raport cu mediul digital. Voi continua dezvoltarea cursurilor prin integrarea jurisprudenței obligatorii și a jurisprudenței relevante și prin elaborarea unor fișe care urmăresc problema, faptele tipice, norma, soluția, rațiunea și limitele deciziei. În cazul infracțiunilor contra patrimoniului, cercetarea va examina inclusiv raportul dintre înșelăciune și fraudă informatică și alte infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice, cum ar fi accesul ilegal la un sistem informatic, transferul neautorizat de date informatice, perturbarea funcționării sistemelor informatice sau alterarea integrității datelor informatice. În materia infracțiunilor de fals, a mărturiei mincinoase sau incitării la violență, ură sau discriminare, accentul va fi pus pe identitatea digitală, probele sintetice și contextul platformelor, cu păstrarea standardului de previzibilitate a normei. De asemenea, intenționez să-mi extind cercetările și asupra altor infracțiuni din partea specială a Codului penal. Totodată, intenționez să public un Caiet de seminar la disciplina Drept penal, partea specială și un Caiet de seminar la disciplina Criminologie.

A cincea direcție este dezvoltarea unui proiect de cercetare de criminologie aplicată care are ca scop urmărirea parcursului unui proces penal până la pronunțarea unei hotărâri definitive. Un prim proiect va urmări traseul dintre momentul săvârșirii faptei penale și momentul soluției definitive, cercetarea fiind axată pe anumite tipuri de infracțiuni, atât din Codul penal cât și din sfera dreptului afacerilor, pentru a trage anumite concluzii cu privire la criminalitatea aparentă sau relevantă, eficiența activității organelor judiciare, timpul scurs de la data săvârșirii faptei și până la momentul sesizării organelor judiciare, respectiv până în momentul pronunțării unei hotărâri definitive și modul în care funcția pedepsei este atinsă prin raportare la spețele analizate. Variabilele vor include sursa sesizării, durata, tipul probelor, schimbarea calificării și soluția, fără evaluarea vinovăției persoanelor în afara hotărârilor definitive. Un al doilea proiect va cerceta percepția conformării și a legitimității normelor de incriminare, cu eșantionare explicită și declararea limitelor. Finalitatea este construirea unei infrastructuri de date limitate, reproductibile și utile proiectelor doctorale.

Pentru susținerea acestor direcții, intenționez să dezvolt un grup sau laborator de cercetare a criminalității economico-financiare și a politicilor penale. În prima etapă, acesta poate funcționa ca

seminar metodologic, cu întâlniri lunare, lecturi comune și prezentări de proiecte. Dezvoltarea instituțională va depinde de aprobări și resurse și nu va preceda definirea unor întrebări de cercetare clare. Prioritatea este formarea unei comunități capabile să producă rezultate verificabile, nu existența formală a unei structuri.

Dezvoltarea predării va continua prin laboratoare de jurisprudență, spețe relevante și proiecte de cercetare adaptate nivelului de studiu. La Drept penal, partea specială, activitățile de analiză a structurii infracțiunii și a modalității de realizare a încadrării juridice a faptelor săvârșite în realitatea obiectivă vor fi comparate cu motivările instanțelor. La Criminologie, studenții vor lucra cu seturi agregate de date, vor identifica erori de interpretare și vor formula ipoteze limitate. La Dreptul penal al afacerilor, aceeași speță va fi analizată din mai multe perspective, ținându-se cont de decizia societară, interesul societății, valorile sociale care pot fi afectate, eventuala protecție penală acordată acestor valori, obligația fiscală, dificultatea financiară, procedura de insolvență și norma penală. Evaluarea va combina grile, doctrină și jurisprudență relevantă, iar eventuala utilizare a instrumentelor digitale va fi transparentă și nu va înlocui argumentarea.

După obținerea abilitării, coordonarea doctoranzilor va fi organizată în funcție de temele de cercetare, cu respectarea principiului autonomiei. În primul semestru, doctorandul va realiza revizuirea literaturii și va stabili planul de lucru. Fiecare an va avea un rezultat intermediar și o autoevaluare a rezultatelor. Întâlnirile individuale vor fi completate de analiză riguroasă, ocazie cu care proiectele vor fi discutate într-un cadru de respect și critică argumentată. Contribuțiile vor fi stabilite în prealabil iar doctorandul va păstra proprietatea intelectuală a rezultatului în condițiile legii și ale politicilor instituționale.

Strategia de publicare va combina lucrările în limba română, necesare dialogului cu dreptul pozitiv și practica națională, cu articole în limba engleză orientate către probleme comparabile. Voi urmări colaborări cu cercetători din cel puțin două jurisdicții pentru teme privind fraudă fiscală și măsurile patrimoniale, precum și participarea la proiecte competitive naționale și europene.

Activitatea profesională va continua să contribuie la identificarea problemelor reale care apar în jurisprudență, pentru găsirea cel mai potrivite soluții, cu respectarea strictă a independenței academice, a secretului profesional și a declarării intereselor. Intenționez să organizez activități de educație juridică pentru practicieni privind delimitarea dintre risc, neconformare și infracțiune, obligațiile de prevenire a spălării banilor și consecințele patrimoniale ale criminalității economice. Dialogul cu instituțiile publice va putea include participarea la consultări și formularea unor propuneri de *lege ferenda*, întemeiate pe date, alternative și evaluarea efectelor previzibile.

Implementarea planului va fi evaluată anual prin indicatori cantitativi și calitativi. Pentru cercetare vor fi urmărite corpusurile documentate, chestionare de evaluare, răspunsurile la recenzare, colaborările efective și rezultatele de sinteză. Pentru predare vor fi evaluate alinierile dintre obiective și sarcini, calitatea spețelor și capacitatea studenților de a argumenta. Pentru coordonarea doctorală vor conta respectarea etapelor, autonomia cercetătorului, integritatea și diseminarea matură. Riscurile privind schimbarea legislației, accesul la date, resursele și supraîncărcarea vor fi gestionate prin proiecte-pilot, rezultate intermediare și limitarea simultană a proiectelor principale.

În concluzie, teza de abilitare descrie trecerea de la specializarea inițială în materia evaziunii fiscale la configurarea unui profil integrat de drept penal, în care dreptul penal partea specială, dreptul penal al afacerilor și criminologia se verifică și completează reciproc. Contribuția proprie se concentrează asupra delimitării precise a ilicitului penal, interpretării normelor de incriminare dependente de dreptul extrapenal, evaluării prudente a datelor și orientării politicii penale spre prevenție proporțională. Lucrările publicate, experiența didactică și responsabilitățile instituționale demonstrează capacitatea de a formula și susține o agendă independentă. Planul de dezvoltare transformă această capacitate într-un cadru de formare a doctoranzilor, cooperare științifică și transfer responsabil al cunoașterii către profesiile juridice și societate.